

nieuwe, ongekend zware beproevingen werden blootgesteld. Trachten wij daar een beeld van te geven, dan is het ons niet mogelijk, speciaal de uit Nederland gedeporteerden te volgen: dezen vormden immers geen aparte groep maar bevonden zich, in totaal ten getale van misschien tweeduizendvijfhonderd, temidden van andere gevangenen van allerlei soort en nationaliteit in vier grote kampen (*Auschwitz I*, *Auschwitz II*, Monowitz en Blechhammer) alsmede in talloze kleinere van welke een deel tot het Gross-Rosen-, een deel tot het Auschwitz-complex behoorde.

★

Op 17 januari '45 liet de SS het bevel verspreiden dat alle gevangenen van het Auschwitz-complex die nog in staat waren te lopen, de kampen moesten verlaten. Er dienden groepen te worden gevormd van vijfhonderd tot duizend gevangenen; aan elk van de gevangenen zouden een of twee broden en een half pond margarine worden uitgereikt, elke drie gevangenen kregen voorts een blik vlees mee, de groepen zouden worden begeleid door gewapende SS'ers. Uit het *Stammlager* (*Auschwitz I*), het kamp Birkenau (*Auschwitz II*) en het kamp Monowitz trokken de eerste grote groepen in de ochtend van 18 januari weg en 's avonds om elf uur (de gehele dag was de SS bezig geweest, archiefstukken te verbranden) waren in totaal van de drie-en-veertigduizend gevangenen die zich in die drie kampen bevonden, bijna twee-en-dertigduizend op pad gegaan; de meesten hadden urenlang moeten wachten voordat het sein tot vertrek was gegeven. Er waren toen in het *Stammlager* en in Birkenau nog een kleine vierduizend gevangenen die niet ziek waren, achtergebleven (behalve een klein aantal dat zich wist te verbergen, verlieten zij die kampen op de 19de) – in Monowitz bevonden zich voorts ca. achthonderdvijftig zieken, in het *Stammlager* ca. twaalfhonderd, in Birkenau ca. vijfduizendachthonderd, onder wie ca. vierduizendzeshonderd vrouwen en meisjes. In een van de ziekenbarakken van Birkenau kwam op die 19de (de grote magazijnbarakken van *Kanada* werden die dag door de SS in brand gestoken¹) de *Blockälteste* binnen. 'Alles wat maar

¹ De branden woedden vijf dagen – toen hadden 6 van de 35 barakken maar weinig schade opgelopen; men trof hier na de bevrijding o.m. de kleren en het ondergoed aan van meer dan een half miljoen gedeporteerden.